

Державний вищий навчальний заклад
«Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника»
Навчально-науковий інститут мистецтв
Кафедра методики музичного виховання та диригування

ЗАТВЕРДЖУЮ

Проректор
з науково-педагогічної роботи

Г. Й. Михайлишин

« ____ » _____ 20__ р.

**Методичні рекомендації для організації самостійної роботи
магістрів з дисципліни**

Профільний інструмент (фортепіано)

за другим (магістерським) рівнем

галузь знань	<u>01 Освіта/Педагогіка</u>
спеціальність	<u>014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво)</u>
Спеціалізація	<u>за предметними спеціалізаціями</u>
інститут, факультет	<u>Навчально-науковий інститут мистецтв</u>

Методичні рекомендації для організації самостійної роботи магістрів з дисципліни «Профільний інструмент (фортепіано)», галузь знань 01 Освіта/Педагогіка, спеціальність 014.13 Середня освіта (Музичне мистецтво), спеціалізація: за предметними спеціалізаціями.

Розробник:

Таран Ірина Михайлівна – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри методики музичного виховання та диригування.

Методичні рекомендації затверджені на засіданні кафедри методики музичного виховання та диригування Навчально-наукового інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника».

Протокол від « ____ » _____ 20__ р. № ____

Завідувач кафедри
методики музичного виховання та диригування

Л.І.СЕРГАНЮК

« ____ » _____ 20__ р.

Самостійна робота з навчальної дисципліни

«Профільний інструмент (фортепіано)»

Навчальна дисципліна «Профільний інструмент (фортепіано)» призначена для вивчення магістрами-піаністами денної та заочної форм навчання Навчально-наукового інституту мистецтв ДВНЗ «Прикарпатський національний університет імені Василя Стефаника» та є необхідним компонентом загальнотеоретичної та професійної підготовки музикантів. Предметом вивчення навчальної дисципліни є здобуття магістрами навиків гри на фортепіано в об'ємі, необхідному для подальшої професійної музично-педагогічної та виконавської діяльності. Вивчення дисципліни забезпечує удосконалення теоретичних знань та формування виконавських умінь і навичок, сприяє розвитку музичного кругозору та художнього смаку.

Зміст дисципліни полягає у забезпеченні практичної спрямованості навчального процесу магістрів; їх адаптації до швидкозмінних вимог українського та міжнародного ринків праці; наданні можливості навчання за індивідуальною варіативною частиною освітньо-професійної програми, сформованої на вимогу часу й побажаннями слухача. У зв'язку з потребою диференціації індивідуальних завдань теоретичний виклад матеріалу необхідно якомога більше ілюструвати прикладами з конкретних фортепіанних творів, а індивідуальні заняття доповнювати обговоренням самостійних завдань. Ця діяльність буде ефективною, якщо завдання не будуть дублюватись, що дасть можливість кожному піаністу самостійно набувати знань, умінь та навиків творчої діяльності. Концепція програми спирається на свідоме поєднання основних постулатів історії та теорії загальної та музичної педагогіки; доцільність практичного використання шедеврів світового музичного мистецтва різних епох, творів видатних композиторів-класиків та сучасних авторів; яскраві зразки української фортепіанної музики; використання традицій фортепіанної школи та новітніх індивідуально-особистісних педагогічних технологій, індивідуальних манер виконавської техніки тощо.

Мета викладання дисципліни «Профільний інструмент (фортепіано)» полягає у формуванні в магістрів-піаністів різнобічних якостей та вмінь, необхідних для практичної діяльності в галузі музичної педагогіки, підготовці фахівців, здатних до самостійної художньо-виконавської, навчально-виховної та музично-освітньої роботи у сфері музичного-педагогічного виховання.

Досягнення мети передбачає опанування майбутніми педагогами-музикантами змісту дисципліни, що виявляться у:

- стійкій мотивації культурного зростання засобами професії й усталеному професійному інтересі до безперервного оновлення індивідуально-професійного ресурсу;

- знання основних теорій розвитку людини засобами музичного мистецтва й розуміння їх основ для забезпечення оригінального використання ідей, а також виконання індивідуальних програм;
- здатності до системної апперцепції й інтеграції галузевого знання та подолання суперечностей його об'єктивації у педагогічній реальності;
- здатності та уміннях використовувати знання для вирішення проблем особистісного розвитку;
- уміннях зрозумілого донесення власної професійної позиції до фахівців і нефахівців у музично-педагогічній галузі;
- навичках самостійно продовжувати навчання.

Завдання навчальної дисципліни полягають у: 1) професійній підготовці та вихованні фахівців – музикантів-піаністів для практичної діяльності вчителя музичного мистецтва в системі загальної та спеціалізованої шкільної музичної освіти; 2) підготовці висококваліфікованих музикантів, які досконало володіють виконавською майстерністю гри на фортепіано; 3) оволодінні різноманітними фортепіанними програмами, новітніми методиками, що передбачають постійне збагачення репертуару та підвищення виконавської майстерності; 4) знанні основних етапів опрацювання фортепіанних творів.

Згідно з вимогами освітньо-професійної програми магістри повинні

знати :

- репертуар, необхідний для музичного та художньо-пізнавального розвитку піаніста;
- композиторські, виконавські стилі, жанри світової музичної літератури;
- основні аппікатурні принципи виконання гам C – a, G – e, F – d, B – g, D – h, A – fis, B – g, Es – c, As – f, E – cis, H – gis у прямому та протилежному русі, хроматичних гам, коротких, довгих та ламаних арпеджіо, акордів, Д7;
- методи опанування виконавських труднощів;
- специфічні особливості гри в ансамблі та акомпанементу солісту-вокалісту (інструменталісту);
- основні принципи читання з листа та підбору на слух нескладних музичних творів;
- музичні поняття, визначення і терміни.

вміти :

- виконувати музичні твори із поступово зростаючими технічними труднощами, етюди на різні види техніки;
- володіти аппікатурними та артикуляційними принципами виконання інструктивного матеріалу й музичних творів;
- грамотно опрацьовувати музичний матеріал, читати з листа, ескізно вивчати фортепіанний твір, грати в ансамблях, акомпанувати, підбирати

супровід, самостійно опрацьовувати репертуар, непередбачений програмою;

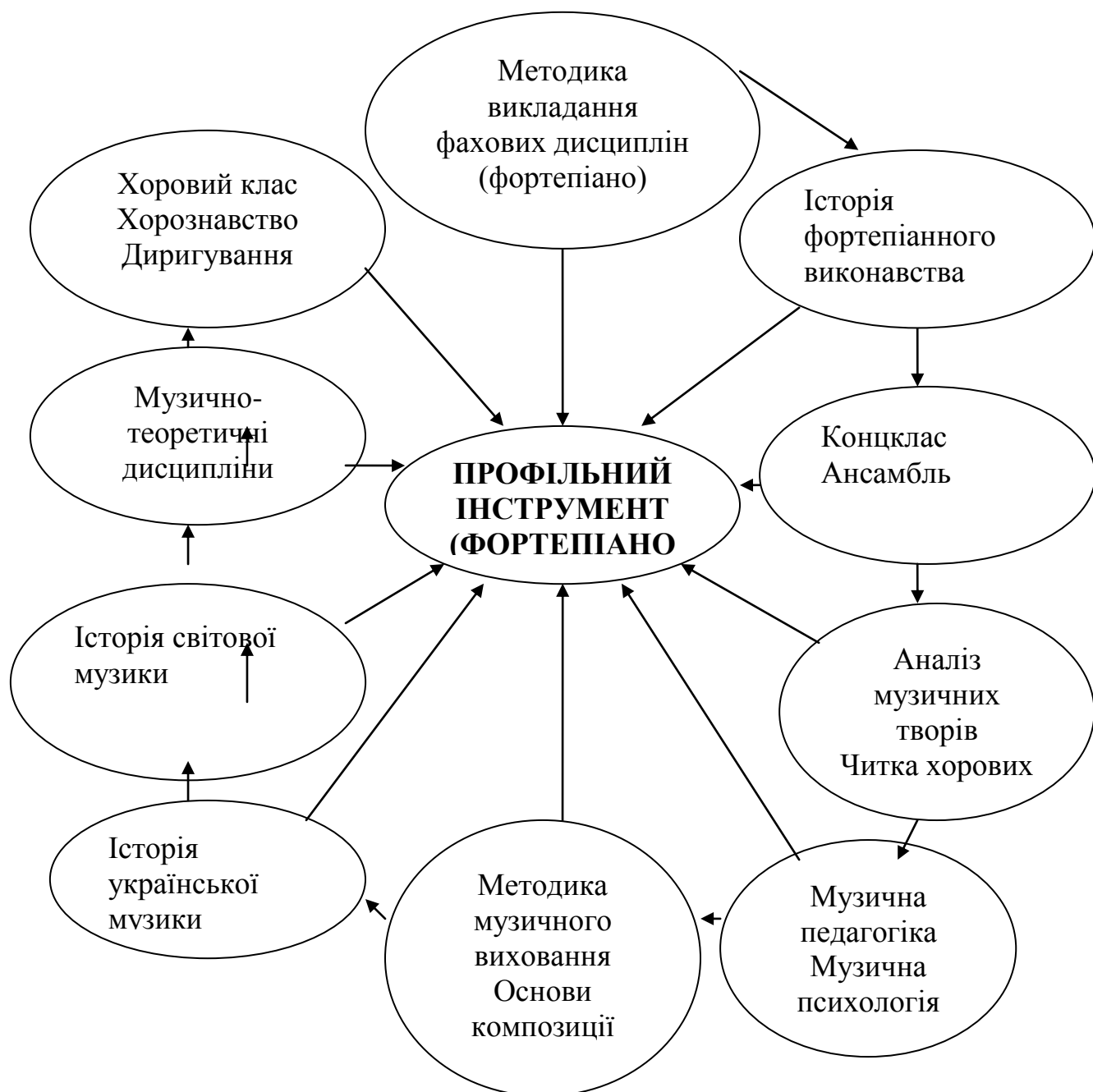
- досягти цілісності форми і певної завершеності музичного образу, відтворити авторський задум, виражений в музичних творах;
- організувати власний вільний час при роботі над музичним матеріалом;
- самостійно оцінювати своє виконання;
- вирішувати поставлені творчі завдання шляхом постійного розвитку музичного досвіду в поєднанні з систематичними заняттями практичного характеру;
- репрезентувати свої досягнення публічно: участь у концертах, сольні концерти, конкурси тощо.

У результаті вивчення дисципліни «Профільний інструмент (фортепіано)» у магістрів мають бути сформовані такі фахові та загальні **компетентності**:

- *інструментально-виконавська* (вільне володіння спеціальним інструментом фортепіано та здатність його використовувати у навчальній і концертно-виконавській діяльності; володіння навичками читання нот з листа, транспонування, підбору музики на слух; володіння методами навчання гри на фортепіано; здатність організувати інструментальне музикування школярів на уроках музичного мистецтва та в позанавчальний час);
- *світоглядна* (наявність ціннісно-орієнтаційної позиції; загальнокультурна ерудиція, світогляд; розуміння сутності і соціальної значущості майбутньої професії; збереження національних духовних традицій);
- *інформаційна* (здатність до самостійного пошуку та обробки інформації з різних джерел для розгляду конкретних питань; здатність до ефективного використання інформаційних ресурсів мережі Інтернет, які містять текстовий, аудіо- та відеоматеріал у соціальній та професійній діяльності);
- *самоосвітня* (здатність до самостійної пізнавальної діяльності, самоорганізації та саморозвитку; спрямованість на розкриття особистісного творчого потенціалу та самореалізацію у фаховій діяльності; прагнення до особистісно-професійного лідерства та успіху).

Програма враховує притаманну даній дисципліні систему міждисциплінарних зв'язків, адже для гармонійного і повноцінного вивчення предмету необхідний зв'язок із низкою таких спеціальних дисциплін, як історія та теорія музики, історія фортепіанного виконавства, методика викладання фахових дисциплін (фортепіано), диригування та читання партитур, теорія музики, гармонія тощо.

**2. Структурно-логічна схема
дисципліни «Профільний інструмент (фортепіано)»
(міждисциплінарні зв'язки)**

3. Програма дисциплін «Профільний інструмент (фортепіано)»

Змістовий модуль 1. Підготовка концертної програми піаністом.

Творче прочитання авторського тексту. Піаністичні засоби відтворення авторського тексту. Особливості фактури музичного твору. Винайдення зручної аплікатури. З'ясування усталених характерних ознак обраних музичних творів. Винайдення та застосування відповідної артикуляції. Музичне сприйняття художніх образів. Узагальнення власного художнього досвіду у виконанні творів різних музичних форм. Темброво-динамічні ознаки музичної палітри. Метро-ритмічна структура музичних творів. Музична форма.

Змістовий модуль 2. Саморегуляція процесу музично-виконавської діяльності.

Художня інтерпретація музичних творів в аудиторних формах звітності. Драматургія музичних творів у контексті часового простору. Інтерпретаційна модель музичних творів (власний виконавський проект). Засоби художнього відтворення музики у фортепіанному мистецтві. Утворення музичних образів відповідно до стилю. Індивідуальний стиль піаніста та виконавський артистизм.

Змістовий модуль 3. Концертно-виконавська реалізація власної інтерпретаційної моделі фортепіанних творів.

Художньо-виконавська образність та стилістична достовірність інтерпретаційної моделі музичних творів. Поліваріантність фортепіанної інтерпретації. Удосконалення технічних прийомів відповідно до художнього задуму. Відпрацювання варіантів педалізації та оркестрового урізноманітнення звучання фортепіанних творів. Удосконалення змістовного та виразного виконання. Цілісне усвідомлення твору при реалізації виконавських завдань. Співставлення результатів діяльності з художньою концептуально-інтерпретаційною моделлю фортепіанних творів.

**4. Загальні методичні вказівки для самостійної роботи
з дисципліни «Профільний інструмент (фортепіано)»**

№ тем	Зміст завдання	К-сть годин	Література	Академічний контроль
Змістовий модуль 1. Підготовка концертної програми піаністом				
	Поглиблене ознайомлення з текстом поліфонічного твору		Нотний текст	Індивідуальне заняття
	Вивчення нотного тексту поліфонічного твору		Нотний текст	Індивідуальне заняття
	Поглиблене ознайомлення з текстом твору крупної форми		Нотний текст	Індивідуальне заняття
	Вивчення нотного тексту твору великої форми		Нотний текст	Індивідуальне заняття
	Поглиблене ознайомлення з текстом твору кантиленного характеру		Нотний текст	Індивідуальне заняття
	Вивчення нотного тексту твору кантиленного характеру		Нотний текст	Індивідуальне заняття
	Поглиблене ознайомлення з текстом віртуозного твору.		Нотний текст	Індивідуальне заняття
	Вивчення нотного тексту віртуозного твору		Нотний текст	Індивідуальне заняття
Змістовий модуль 2. Саморегуляція процесу музично-виконавської діяльності				
	Формування програми техніко-тактичних дій інтерпретації поліфонічного твору.		Нотний текст	Індивідуальне заняття
	Динамічний план інтерпретації поліфонічного твору.		Нотний текст	Індивідуальне заняття
	Зорові та слухо-моторні уявлення піаніста у процесі формування інтерпретаційної моделі поліфонічного твору.		Нотний текст	Індивідуальне заняття
	Формування програми техніко-тактичних дій інтерпретації твору великої форми.		Нотний текст	Індивідуальне заняття
	Динамічний план інтерпретації твору великої форми.		Нотний текст	Індивідуальне заняття
	Зорові та слухо-моторні уявлення піаніста у процесі формування інтерпретаційної моделі твору великої форми.		Нотний текст	Індивідуальне заняття
	Динамічний план інтерпретації твору кантиленного характеру		Нотний текст	Індивідуальне заняття
	Формування програми техніко-тактичних дій інтерпретації твору кантиленного характеру		Нотний текст	Індивідуальне заняття
	Зорові та слухо-моторні уявлення піаніста у процесі формування інтерпретаційної моделі твору кантиленного характеру		Нотний текст	Індивідуальне заняття
	Динамічний план інтерпретації віртуозного твору.		Нотний текст	Індивідуальне заняття

Змістовий модуль 3. Концертно-виконавська реалізація власної інтерпретаційної моделі фортепіанних творів				
	Художньо-виконавська образність та стилістична достовірність інтерпретаційної моделі музичних творів.		Нотний текст	Індивідуальне заняття
	Поліваріантність фортепіанної інтерпретації.		Нотний текст	Індивідуальне заняття
	Удосконалення технічних прийомів відповідно до художнього задуму.		Нотний текст	Індивідуальне заняття
	Відпрацювання варіантів педалізації та оркестрового урізноманітнення звучання фортепіанних творів.		Нотний текст	Індивідуальне заняття
	Удосконалення змістовного та виразного виконання.		Нотний текст	Індивідуальне заняття
	Цілісне усвідомлення твору при реалізації виконавських завдань.		Нотний текст	Індивідуальне заняття
	Співставлення результатів діяльності з художньою концептуально-інтерпретаційною моделлю фортепіанних творів		Нотний текст	Індивідуальне заняття

Самостійна робота з дисципліни «Профільний інструмент (фортепіано)» може включати різні *форми*, які визначаються робочою програмою. Умовно самостійну роботу магістрів можна розділити на *базову* і *додаткову*.

Базова самостійна робота забезпечує підготовку магістра до аудиторних занять і контрольних заходів з усіх дисциплін навчального плану. Результати цієї підготовки виявляються в активності магістра на заняттях, при виконанні ним контрольних робіт, тестових завдань та інших видів робіт.

Базова самостійна робота магістрів може включати такі види робіт:

- опрацювання лекційного матеріалу і рекомендованої літератури;
- пошук (підбір) і огляд літератури й електронних джерел інформації з індивідуально заданої проблеми навчального курсу;
- виконання домашніх завдань;
- переклад текстів з іноземних мов;
- самостійна творча робота;

- самостійне прослуховування музичних творів;
- вивчення матеріалу, винесеного на самостійне опрацювання;
- практикум з навчальної дисципліни з використанням програмного забезпечення;
- підготовка до практичних занять;
- підготовка до написання контрольних робіт, інших форм поточного контролю;
- систематизація вивченого матеріалу перед екзаменом.

Додаткова самостійна робота спрямована на поглиблення і закріплення знань магістра, розвиток аналітичних навичок з проблематики конкретної навчальної дисципліни. Вона може включати такі види робіт:

- науково-дослідницька робота, участь у наукових студентських конференціях, семінарах, олімпіадах, творчих конкурсах;
- аналіз наукових публікацій з визначеної викладачем теми;
- аналіз фактичних матеріалів за заданою темою, складання схем і побудова моделей на основі конкретних матеріалів;
- проведення музикознавчих та інших досліджень у позааудиторний час;
- написання реферату за заданою проблематикою;
- написання статей;
- підготовка рецензії на наукову статтю;
- бібліографічний огляд літератури за заданою проблематикою;
- розробка мультимедійної презентації;
- написання комп'ютерної програми;
- розробка системи вправ, практичних задач, ситуативних завдань (діалоги, полілоги, монологи, проекти, дискусія);
- виконання індивідуальних завдань;
- підготовка хронологічних таблиць;
- оформлення нотних прикладів, таблиць і схем;

- підготовка термінологічних словників;

Самостійна робота забезпечується:

- інформаційними ресурсами (довідники, підручники, навчальні посібники, банки індивідуальних завдань, нотні матеріали тощо);
- комп'ютерною технікою;
- бібліотечними приміщеннями і ресурсами, навчальними кабінетами, комп'ютерними класами, лабораторіями, фонокабінетами тощо;
- методичними матеріалами (вказівки, практикуми, рекомендації);
- матеріалами для здійснення контролю (екзаменаційні білети, контрольні завдання, тести);
- консультаціями з боку викладача;
- можливістю публічного обговорення теоретичних або практичних результатів, отриманих магістром самостійно (диспути, круглі столи, наукові семінари, конференції, олімпіади, конкурси, концерти).

Самостійна робота магістра забезпечується системою навчально-методичних засобів, передбачених для вивчення конкретної навчальної дисципліни, а саме:

- програми з усіх навчальних дисциплін;
- програми усіх видів практик;
- підручники, навчальні посібники, нотна та інша навчально-методична література;
- наукова, фахова монографічна і періодична література;
- інструктивно-методичні матеріали, вказівки до семінарських, практичних та індивідуальних занять;
- завдання до семінарських, практичних і індивідуальних занять;
- контрольні роботи з навчальних дисциплін;

- методичні вказівки до виконання індивідуальних навчально-дослідних завдань;
- методичні вказівки до виконання курсових, кваліфікаційних, бакалаврських, магістерських робіт;
- переліки тестових питань.

Методичні матеріали для самостійної роботи магістрів повинні передбачати можливість проведення самоконтролю з боку магістра.

Контроль самостійної роботи і оцінка її результатів включає:

- самоконтроль і самооцінку магістра;
- контроль і оцінку з боку викладача, кафедри, дирекції, ректорату, державних екзаменаційних і атестаційних комісій, державних інспекцій тощо.

Основними формами контролю самостійної роботи є:

- проведення екзамену;
- виконання концертної програми;
- тестування;
- колоквиум;
- проведення контрольних робіт;
- письмові чи усні опитування магістрів;
- перевірка домашніх завдань;
- перевірка індивідуальних завдань;
- перевірка творчих завдань;
- академконцерт, технічний залік;

Самостійна робота магістра є основним засобом оволодіння програмовим нотним матеріалом у час, вільний від обов'язкових навчальних занять. Самостійна робота повинна бути конкретною за своєю спрямованістю і супроводжуватися ефективним контролем та оцінкою її результатів. Зміст самостійної роботи магістра з навчальної дисципліни «Профільний інструмент (фортепіано)» визначається робочою програмою, методичними матеріалами, завданнями та вказівками викладача по класу фортепіано.

Індивідуальне заняття виступає як зразок для самостійної домашньої роботи студента. Постійне удосконалення прийомів самостійної роботи – необхідна умова успіхів магістра, а також можливості поєднувати навчання музикою і загальноосвітніми предметами. Допомога педагога в організації домашніх завдань магістра, в складанні розкладу його «робочого дня» є особливо вагомим.

Заохочення самостійного музикування. Постійний розвиток навичок самостійного розбору музичного твору й читки з листа – необхідної умови розширення музичного кругозору піаніста. Вироблення звички самоконтролю вивченого музичного матеріалу.

Виконання магістрами самостійно вивчених творів – один з методів виховання й одночасно форма перевірки музичних даних магістра та міцності засвоєних ним даних. Своєчасна зміна методів впливу, вміння викладача відповідати на запитання, переконувати, допомагати у подоланні сумнівів та труднощів, які виникають під час самостійного опрацювання того чи іншого музичного твору.

Необхідність регулярної роботи за інструментом, розвиток власних виконавських можливостей, постійне вивчення музичної та фортепіанної літератури, над якою проводиться робота над фортепіанними творами. Захопленість самостійною діяльністю, зацікавленість у досягненні успіхів. Почуття відповідальності, висока вимогливість до себе, готовність вислухати та використати критичні зауваження. Вміння вчитися на власних та чужих помилках.

Знайомство з різними методами викладання гри на фортепіано. Вивчення методичної літератури та вміння використовувати її у роботі.

Обмін досвідом, відвідування індивідуальних занять інших магістрів.

5. Орієнтовний репертуар для самостійного опрацювання

ПОЛІФОНІЧНІ ТВОРИ

- Бах Й.С. Двохголосні інвенції /на вибір/.
- Бах Й.С. Трьохголосні інвенції Мі мажор, мі мінор, сі мінор.
- Бах Й.С. «Добре темперований клавір», т. I: прелюдії і фуги до мінор, Ре мажор, ре мінор, соль мінор, Сі-бемоль мажор.
- Бах Й.С. «Добре темперований клавір», т. II: прелюдії і фуги до мінор, ре мінор, фа мінор.
- Бах Й.С. Французька сюїта до мінор.
- Бах Й.С.–Кабалевський Д. Маленькі прелюдії і фуги До мажор № 1, Фа мажор № 4.
- Гендель Г.Ф. Сарабанда ре мінор.
- Глінка М. Поліфонічна п'єса ре мінор. Фуги Мі-бемоль мажор, ля мінор.
- Колесса М. Пасакалія, скерцо, фуга.
- Лядов А. Тв. 3. Фуга соль мінор. Тв. 41 Фуга ре мінор.
- Мендельсон Ф. Прелюдії і фуги мі мінор, фа мінор.
- Мяковський М. Фуга «Елегійний настрій», Двохголосна фуга соль мінор тв. 78.
- Нижанківський Н. Прелюдія і фуга до мінор.
- Хіндеміт П. Інтерлюдія і фуга в тоні фа, Інтерлюдія і фуга в тоні мі-бемоль.
- Шостакович Д. Прелюдії і фуги тв. 87: До мажор, Ре мажор, мі мінор, Ля мажор.
- Щедрін Р. Прелюдія і фуга ля мінор.
- Щуровський Ю. Інвенція Ля мажор. Хроматична прелюдія і фуга ре мінор.
- Юцевич Є. Інвенція на тему української народної пісні «Сонце низенько».

ТВОРИ ВЕЛИКОЇ ФОРМИ

СОНАТИНИ

- Беркович І. Сонатина Соль мажор.
- Бетховен Л. Сонатина Соль мажор.
- Діабеллі А. Сонатина Фа мажор.
- Жилінський А. Сонатина Соль мажор.
- Кабалевський Д. Сонатини До мажор, ля мінор.
- Кажлаєв М. Романтична сонатина.
- Клементі М. Сонатини тв. 36 : До мажор № 1, Соль мажор № 2, До мажор № 3.
- Колесса М. Сонатина ч. 1 «Слідами Довбуша», ч. 2 ноктюрн «Довбуш і Дзвінка», ч. 3 «Біля вогнища».
- Моцарт В.А. Сонатини До мажор, Ля мажор, соль мінор.

Пейко М. Сонатина-казка.
Равель М. Сонатина.
Раков М. Сонатина мі мінор, Ре мажор.
Салютринська Т. Сонатина Соль мажор.
Хачатурян А. Сонатина До мажор.
Чимароза Д. Сонатина ре мінор.

СОНАТИ

Бетховен Л. Сонати /на вибір/.
Бортнянський Д. Соната Сі-бемоль мажор, До мажор.
Вебер К. Соната Ля-бемоль мажор.
Гайдн Й. Сонати /на вибір/.
Гріг Е. Соната мі мінор тв.7.
Клементі М. Соната фа-дієз мінор.
Метнер М. Соната-казка тв. 25, до мінор №1.
Моцарт В.А. Сонати Соль мажор /К. № 283/, Ре мажор / К. № 311 /, Фа мажор /К. № 332/, До мажор /К. № 545/, Фа мажор /К. № 347/, Сі-бемоль мажор /К. № 570/.
Мясковський М. Соната Сі мажор тв.64 № 1.
Прокоф'єв С. Сонати ре мінор № 2, ля мінор № 3.
Ревуцький Л. Соната тв. 1.
Скарлатті Д. Сонати / на вибір/.
Шуберт Ф. Соната тв. 42 ля мінор, ч. 1, тв. 120 Ля мажор, тв. 122 Мі-бемоль мажор, тв. 164 ля мінор, ч. 1.
Шуман Ф. Соната соль мінор.

ВАРІАЦІЇ

Беркович І. Варіації мі мінор, варіації на тему Паганіні.
Бетховен Л. Дев'ять варіацій Ля мажор. Шість варіацій Ре мажор.
Тринадцять варіацій на тему Діттерсдорфа.
Брамс Й. Варіації на угорську тему Ре мажор тв. 21 № 2.
Вебер К. Анданте з варіаціями тв. 3.
Витвицький Й. Варіації «Українка».
Гайдн Й. Варіації Мі-бемоль мажор.
Гендель Г. Варіації з сюїти № 5 Мі мажор.
Глінка М. Варіації на тему романсу «Соловей» О. Аляб'єва, варіації на шотландську тему.
Дичко Л. Варіації.
Жупанович Л. Варіації на тему дитячої пісні.
Зірінг В. Варіації тв. 40.
Кабалевський Д. П'ять варіацій тв.5 № 1, Легкі варіації ля мінор тв. 40
Куперен Ф. Варіації на тему «Все вперед».
Лизогуб О. Українська пісня з варіаціями «Не ходи, Грицю на вечорниці».

Мясковський М. Прості варіації.
Рамо Ж. Гавот з варіаціями ля мінор.
Скорик М. Варіації.
Франк Ц. Симфонічні варіації.
Шамо І. Варіація-фантазія.
Шопен Ф. Варіації Мі мажор.
Шуман Ф. Варіації на тему АБЕГГ.
Щуровський Ю. Тема з варіаціями «Ой у лісі калина».

КОНЦЕРТИ

Бах Й.С. Концерти Ля мажор, фа мінор ч. I. Італійський концерт.
Бетховен Л. Концерт До мажор тв. 15.
Вебер К. Концертштюк фа мінор.
Гайдн Й. Концерт Ре мажор ч. 1.
Гендель Г. Концерт соль мінор
Ешпай А. Концерт пам'яті М. Равеля.
Кос-Анатольський А. Концерт фа мінор.
Людкевич С. Концерт фа-дієз мінор.
Мендельсон Ф. Концерт соль мінор № 1.
Моцарт В.А. Концерти ре мінор №20, К.466, Ля мажор №23, К.488.
Сен-Санс К. Концерт № 2 соль мінор.
Шостакович Д. Концерт № 2.
Штогаренко А. Концертіно.

ТВОРИ МАЛОЇ ФОРМИ

Аренський А. Романс.
Бабаджян А. Елегія соль мінор.
Барвінський В. Прелюдії.
Барток Б. Мікрокосмос.
Бетховен Л. Багателі тв. 33, тв. 119, Екосези: Мі-бемоль мажор, Соль мажор.
Волков В.30 п'єс для фортепіано. Вечірня пісня. Чотири п'єси.
Гайдн І. Менует Соль мажор.
Гедіке А. Тв. 6. №№ 5, 8, 15, 19. Тв. 58.
Прелюдія. Гендель Г. Арія ре мінор, Менует мі мінор.
Глієр Р. Арлекін. Романс тв. 31.
Гречанінов А. Скарга, Тв. 98. Дитячий альбом (твори за вибором). Тв. 123.
Намисто (за вибором).
Гріг Е. Ноктюрн. Поетичні картинки.
Дваріонас Б. Маленька сюїта: Прелюдія

Дебюссі К. Арабеска Мі мажор, Дитячий куток, прелюдії «Дівчина з волоссям кольору льону», «Затонулий собор».

Колесса М. «Дрібнички», «Картини Гуцульщини».

Косенко В. Поеми-легенди тв. 12, «24 дитячі п'єси».

Ліст Ф. Ноктюрн № 3 «Мрії кохання», «Втіха» Ре-бемоль мажор №3, Рапсодії №5, №8, №11.

Лисенко В. «Елегія» тв. 41 № 3, «Сумний спів», Друга рапсодія тв. 18.

Людкевич С. «Гумореска».

Лядов А. Вальс фа-дієз мінор.

Мендельсон Ф. Пісні без слів.

Нижанківський Н. Інтермеццо, «Коломийка», «Спомин».

Прокоф'єв С. Швидкоплинності тв. № 22, Дитяча музика.

Рахманінов С. «Гумореска» тв. 10, прелюдії тв. 32 Соль мажор, соль-дієз мінор, ля мінор; елегія тв. 3 № 1.

Ревуцький Л. Прелюдії тв. 4, тв. 7.

Скрябін О. Прелюдії тв. 11. Поеми тв. 32.

Степовий Я. Прелюдія ля мінор.

Хачатурян А. Токата.

Чайковський П. «Дитячий альбом», «Пори року».

Шопен Ф. Прелюдії, мазурки, ноктюрни.

Шостакович Д. Три фантастичні танці тв. 5.

Штогаренко А. Етюди-картини (за вибором).

Шуберт Ф. Музичні моменти.

Шуман Р. Альбом для дітей та юнацтва, фантастичні п'єси тв. 12 «Метелики»

6. Перелік питань для самостійного опрацювання

1. Фортепіанна педагогіка як частина загальної педагогіки.
2. Методика викладання гри на фортепіано – теоретична основа фортепіанної педагогіки.
3. Зв'язок методики з історією піанізму і теорією фортепіанного виконавства.
4. Основні принципи навчання гри на фортепіано.
5. Урахування вікових особливостей при навчанні гри на фортепіано
6. Відповідальність педагога за професійний розвиток учня, за формування його естетичного світогляду і морального обличчя.
7. Музичні здібності, необхідні для навчання гри на фортепіано.
8. Музичний слух і його різновиди.
9. Музична пам'ять. Комплексність пам'яті, її види та їх взаємозв'язок.
10. Роль виконавської уваги.
11. Виховання сили і яскравості музичної уяви.
12. Основні принципи роботи з початківцями.
13. Основи початкового навчання гри на фортепіано.
14. Організація посадки ігрового апарату учня.
15. Координація слухових уявлень та ігрових рухів з навичками орієнтації на клавіатурі.
16. Вивчення нотної грамоти.
17. Фортепіанний урок як основна форма педагогічного процесу.
18. Особливості індивідуальних занять музикою.
19. Робота над музичним твором як основа процесу навчання гри на фортепіано.
20. Поділ процесу роботи над музичним твором на три етапи.
21. Початок роботи над музичним твором.
22. Різноманітні форми знайомства з новим твором.
23. Нотний текст – головне джерело наших знань про фортепіанний твір.
24. Поступове опрацювання музичного твору, робота над окремими частинами, різноманітними деталями.
25. Робота над цілісністю форми і можливою завершеністю виконання.
26. Засоби виразності піаністичного виконання.
27. Особливості звукоутворення на фортепіано.
28. Динаміка. Шкала динамічних градацій.
29. Робота над метро-ритмом.
30. Робота над мелодією.
31. Аплікатура. Поняття «найкращої» аплікатури, критерії її встановлення.
32. Педалізація. Особливості роботи над педаллю.
33. Поняття виконавської техніки.

34. Робота над поліфонічними творами.
35. Прийоми розучування поліфонічних творів.
36. Класифікація видів фортепіанної техніки.
37. Тренування технічної витримки. Гами, арпеджіо, акорди.
38. Робота над конструктивними та художніми етюдами.
39. Робота над п'єсами малої форми.
40. Робота над творами великої форми.
41. Самостійна домашня робота між уроками.
42. Клавірне мистецтво Західної Європи у XVI – XVII ст.
43. Клавірна творчість Й.С.Баха.
44. Клавірна творчість Г.Генделя.
45. Сонати Д.Скарлатті.
46. Фортепіанна творчість Й.Гайдна.
47. Фортепіанна творчість В.Моцарта.
48. Фортепіанна творчість Л.Бетховена.
49. Механічна школа. Педагогічні принципи К.Черні, М.Клементі, І.Мошелеса, І.Гуммеля.
50. Педагогічні принципи романтиків. Р.Шуман, Ф.Ліст, Ф.Шопен.
51. Національні школи фортепіанного мистецтва у другій половині XIX ст.
52. Нові тенденції у фортепіанному мистецтві початку XX ст. Фортепіанна творчість К.Дебюссі та М.Равеля. Естетика об'єктивного виконання творів І.Стравінського, П.Хіндеміта, А.Шенберга.
53. Фортепіанна творчість С.Рахманінова.
54. Фортепіанна творчість С.Прокоф'єва.
55. Видатні педагоги-піаністи XX –XXI ст.
56. Видатні виконавці-піаністи XX –XXI ст.
57. Фортепіанне мистецтво на Україні.
58. Фортепіанні твори композиторів долисенківського періоду.
59. Фортепіанна творчість М.Лисенка.
60. Фортепіанна творчість В.Сокальського, В.Пухальського, К.Стеценка, Я.Степового.
61. Розвиток фортепіанного мистецтва Галичини.
62. Фортепіанна творчість О.Нижанківського, І.Воробкевича, Д.Січинського, Н.Нижанківського, В.Барвінського.
63. Фортепіанна творчість С.Людкевича, В.Косенка, Л.Ревуцького, Б.Лятошинського, М.Колесси, М.Дремлюги, Л.Дичко, А.Кос-Анатольського, М.Скорика, І.Шамо та інших українських композиторів.
64. Відомі українські піаністи-виконавці.
65. Шляхи і методи підвищення кваліфікації педагогів-піаністів.

7. Методичне забезпечення

№ з/п	Найменування посібника, методичних вказівок	Види занять, на яких використовуються навчально-методичні матеріали
1	Баренбойм Л. А. Путь у музицированию. Школа игры на фортепиано / Л. А. Баренбойм, Ф. Д. Брянская, Н. Н. Перунова. – Л. : Сов. композитор, 1980. – 184 с.	Індивідуальні заняття
2	Бах И. С. Инвенции (двухголосные и трехголосные) / И. С. Бах. – К. : Муз. Украина, 1984. – 87 с.	Індивідуальні заняття
3	Барвінський В. Колядки і щедрівки: для фортепіано зі словесним текстом / В. Барвінський. – Тернопіль : Збруч, 1997. – 22 с.	Індивідуальні заняття
4	Барвінський В. Прелюдії для фортепіано / В. Барвінський. – К. : Муз. Україна, 1964. – 28 с.	Індивідуальні заняття
5	Бетховен Л. Соната фа мінор. Тв. 2. № 1. / Л. Бетховен ; за ред. О. Гольденвейзера. – К. : Муз. Україна, 1993. – 20 с.	Індивідуальні заняття
6	Бетховен Л. Соната до дієз мінор. Тв. 27. № 2 / Л. Бетховен ; за ред. О. Гольденвейзера. – К. : Муз. Україна, 1982. – 15 с.	Індивідуальні заняття
7	Білаш О. Тетянин альбом. Фортепіанні п'єси для дітей / О. Білаш. – К. : Муз. Україна, 2002. – 40 с.	Індивідуальні заняття
8	Гайдн Й. Сонаты для фортепиано / Й. Гайдн. – М. : Музгиз, 1956. – 170 с.	Індивідуальні заняття
9	Гами, тризвуки, арпеджіо: для фортепіано / Упор. І. М. Рябов. – К. : Муз. Україна, 1977. – 80 с.	Індивідуальні заняття
10	Гнесина Е. Фортепианная азбука / Е. Гнесина. – М. : Сов. композитор, 1979. – 26 с.	Індивідуальні заняття
11	Клементи М. Сонатини для фортепіано. Тв. 36. / М. Клементи. – К. : Муз. Україна, 1993. – 23 с.	Індивідуальні заняття
12	Колесса М. Сонатина / М. Колесса. – К. : Мистецтво, 1953. – 19 с.	Індивідуальні заняття

13	Косенко В. 24 дитячі п'єси для фортепіано / В. Косенко. – К. : Муз. Україна, 1994. – 62 с.	Індивідуальні заняття
14	Лизогуб О. П'єси для фортепіано / О. Лизогуб. – К. : Муз. Україна, 1989. – 48 с.	Індивідуальні заняття
15	Лисенко М. Елегія. Сумний спів / М. Лисенко. – К. : Муз. Україна, 1993. – 8 с.	Індивідуальні заняття
16	Лист Ф. Ноктюрн № 3 «Грєзы любви» / Ф. Лист. – М. : Музыка, 1979. – 7 с.	Індивідуальні заняття
17	Лист Ф. Утешения / Ф. Лист. – М.: Музыка, 1982. – 14 с.	Індивідуальні заняття
18	Лятошинський Б. П'ять прелюдій. Тв. 44. / Б. Лятошинський. – К. : Муз. Україна, 1993. – 12 с.	Індивідуальні заняття
19	Мендельсон Ф. Избранные песни без слов для фортепиано / Ф. Мендельсон. – М. : Музыка, 1978. – 63 с.	Індивідуальні заняття
20	Прокофьев С. Сказки старой бабушки. Соч. 31. / С. Прокофьев. – М. : Музыка, 1980. – 11 с.	Індивідуальні заняття
21	Равель М. Сонатина / М. Равель. – М. : Музыка, 1972. – 23 с.	Індивідуальні заняття
22	Ревуцький Л. Вибрані твори для фортепіано / Л. Ревуцький. – К. : Муз. Україна, 1993. – 27 с.	Індивідуальні заняття
23	Старинная клавирная музыка из репертуара Н. И. Голубовской. – Л. : Музыка, 1978. – 79 с.	Індивідуальні заняття
24	Скрябин А. 24 прелюдии. Соч. 11. / А. Скрябин ; Ред. К. Н. Игумнова, Я. И. Мильштейна. – М. : Госмузиздат, 1954. – 44 с.	Індивідуальні заняття
25	Таран І.М. Робота над музичним твором у процесі навчання гри на фортепіано. – Івано-Франківськ, 2000. – 29 с.	Індивідуальні заняття
26	Українська фортепіанна музика ХІХ століття / Упор. Г. В. Курковський. – К. : Муз. Україна, 1974. – 71 с.	Індивідуальні заняття
27	Фільц Б. Фортепіанні цикли / Б. Фільц. – Тернопіль : Астон, 2002. – 84 с.	Індивідуальні заняття
28	Чайковский П. Времена года. Соч. 37. / П. Чайковский– М. : Музыка, 1977. – 55 с.	Індивідуальні заняття
29	Черни К. Школа вправності для фортепіано. Тв. 299. / К. Черни. – К. : Муз. Україна, 1973. – 103 с.	Індивідуальні заняття

30	Чимароза Д. Избранные сонаты / Д. Чимароза. – М. : Музыка, 1982. – 47 с.	Індивідуальні заняття
31	Школа игры на фортепиано / Ред. А. Николаева. – М. : Музыка, 1968. – 220 с.	Індивідуальні заняття
32	Шиптур Б. Дитяча музика для фортепіано / Б. Шиптур. – Івано-Франківськ, 1989. – 24 с.	Індивідуальні заняття
33	Шопен Ф. Экосезы. Соч. 72. / Ф. Шопен. – М. : Музыка, 1980. – 7 с.	Індивідуальні заняття
34	Шуберт Ф. Музыкальные моменты. Соч. 94./ Ф. Шуберт. – М. : Музыка, 1980. – 15 с.	Індивідуальні заняття
35	Шуман Р. Альбом для юношества / Р. Шуман ; Ред. В.Мержанова. – М. : Музыка, 1979. – 72 с.	Індивідуальні заняття

8. Рекомендована нотна література:

1. Баренбойм Л. А. Путь к музицированию. Школа игры на фортепиано / Л. А. Баренбойм, Ф. Д. Брянская, Н. Н. Перунова. – Л. : Сов. композитор, 1980. – 184 с.
2. Бах Й. С. Добре темперований клавір. – Т. I. / Й. С. Бах ; Ред. Б. Муджеліні. – К. : Муз. Україна, 1973. – 144 с.
3. Бах И. С. Инвенции (двухголосные и трехголосные) / И. С. Бах. – К. : Муз. Украина, 1984. – 87 с.
4. Барвінський В. Колядки і щедрівки: для фортепіано зі словесним текстом / В. Барвінський. – Тернопіль : Збруч, 1997. – 22 с.
5. Барвінський В. Прелюдії для фортепіано / В. Барвінський. – К. : Муз. Україна, 1964. – 28 с.
6. Бетховен Л. Соната фа мінор. Тв. 2. № 1. / Л. Бетховен ; за ред. О. Гольденвейзера. – К. : Муз. Україна, 1993. – 20 с.
7. Бетховен Л. Соната до дієз мінор. Тв. 27. № 2 / Л. Бетховен ; за ред. О. Гольденвейзера. – К. : Муз. Україна, 1982. – 15 с.
8. Білаш О. Тетянчин альбом. Фортепіанні п'єси для дітей / О. Білаш. – К. : Муз. Україна, 2002. – 40 с.
9. Гайдн Й. Сонати для фортепиано / Й. Гайдн. – М. : Музгиз, 1956. – 170 с.
10. Гами, тризвуки, арпеджіо: для фортепіано / Упор. І. М. Рябов. – К. : Муз. Україна, 1977. – 80 с.
11. Гнесина Е. Фортепианная азбука / Е. Гнесина. – М. : Сов. композитор, 1979. – 26 с.
12. Клементи М. Сонатини для фортепіано. Тв. 36. / М. Клементи. – К. : Муз. Україна, 1993. – 23 с.
13. Колесса М. Сонатина / М. Колесса. – К. : Мистецтво, 1953. – 19 с.
14. Косенко В. 24 дитячі п'єси для фортепіано / В. Косенко. – К. : Муз. Україна, 1994. – 62 с.
15. Лизогуб О. П'єси для фортепіано / О. Лизогуб. – К. : Муз. Україна, 1989. – 48 с.
16. Лисенко М. Елегія. Сумний спів / М. Лисенко. – К. : Муз. Україна, 1993. – 8 с.
17. Лист Ф. Ноктюрн № 3 «Грєзы любви» / Ф. Лист. – М. : Музыка, 1979. – 7 с.
18. Лист Ф. Утешения / Ф. Лист. – М.: Музыка, 1982. – 14 с.
19. Лятошинський Б. П'ять прелюдій. Тв. 44. / Б. Лятошинський. – К. : Муз. Україна, 1993. – 12 с.
20. Мендельсон Ф. Избранные песни без слов для фортепиано / Ф. Мендельсон. – М. : Музыка, 1978. – 63 с.
21. Прокофьев С. Сказки старой бабушки. Соч. 31. / С. Прокофьев. – М. : Музыка, 1980. – 11 с.
22. Равель М. Сонатина / М. Равель. – М. : Музыка, 1972. – 23 с.

23. Ревуцький Л. Вибрані твори для фортепіано / Л. Ревуцький. – К. : Муз. Україна, 1993. – 27 с.
24. Старинная клавирная музыка из репертуара Н. И. Голубовской. – Л. : Музыка, 1978. – 79 с.
25. Скрябин А. 24 прелюдии. Соч. 11. / А. Скрябин ; Ред. К. Н. Игумнова, Я. И. Мильштейна. – М. : Госмузиздат, 1954. – 44 с.
26. Українська фортепіанна музика XIX століття / Упор. Г. В. Курковський. – К. : Муз. Україна, 1974. – 71 с.
27. Фільц Б. Фортепіанні цикли / Б. Фільц. – Тернопіль : Астон, 2002. – 84 с.
28. Чайковский П. Времена года. Соч. 37. / П. Чайковський– М. : Музыка, 1977. – 55 с.
29. Черни К. Школа вправності для фортепіано. Тв. 299. / К. Черни. – К. : Муз. Україна, 1973. – 103 с.
30. Чимароза Д. Избранные сонаты / Д. Чимароза. – М. : Музыка, 1982. – 47 с.
31. Школа игры на фортепиано / Ред. А. Николаева. – М. : Музыка, 1968. – 220 с.
32. Шиптур Б. Дитяча музика для фортепіано / Б. Шиптур. – Івано-Франківськ, 1989. – 24 с.
33. Шопен Ф. Экоsezы. Соч. 72. / Ф. Шопен. – М. : Музыка, 1980. – 7 с.
34. Шуберт Ф. Музыкальные моменты. Соч. 94./ Ф. Шуберт. – М. : Музыка, 1980. – 15 с.
35. Шуман Р. Альбом для юношества / Р. Шуман ; Ред. В.Мержанова. – М. : Музыка, 1979. – 72 с.

9. Рекомендована література до тем усіх змістових модулів:

1. Алексеев А. Д. Из истории фортепианной педагогики / А. Д. Алексеев. – К. : Муз. Украина, 1974. – 162 с.
2. Алексеев А. Д. Методика обучения игре на фортепиано / А. Д. Алексеев. – М.: Музыка, 1978. – 271 с.
3. Баренбойм Л. А. Музыкальная педагогика и исполнительство / Л. А. Баренбойм. – Л. : Музыка, 1974. – 336 с.
4. Блажкевич Г. Й. Правда і міфи про львівських піаністів – основоположників фортепіанної школи / Г. Й. Блажкевич, Т. М. Старух. – Львів : Сполом, 2002. – 226 с.
5. Браудо Й. А. Об изучении клавирных сочинений Баха в музыкальной школе / Й. А. Браудо. – Л. : Музыка, 1979. – 71 с.
6. Використання методичних розробок українських педагогів-піаністів середини ХХ століття у самостійній роботі студентів над фортепіанною технікою: Метод. рекоменд. для студентів спеціалізації «Хорове диригування», спеціальності «Музична педагогіка та виховання» / Уклад. Н. Зимогляд. – Х.: ХДАК, 2000. – 16 с.

7. Воробкевич Т. П. Методика викладання гри на фортепіано / Т. П. Воробкевич. – Львів : Логос, 2001. – 223 с.
8. Гинзбург Л. С. О работе над музыкальным произведением / Л. С. Гинзбург. – М. : Музыка, 1968. – 112 с.
9. Гнесина Е. Ф. Фортепианная азбука / Е. Ф. Гнесина. – М. : Сов. композитор, 1979. – 26 с.
10. Гончаренко Л. П. Методика викладання музичного інструмента (фортепіано) у вищій школі : метод. матеріали для самостійної роботи студента / Л. П. Гончаренко. – Кіровоград, 2007. – 35 с.
11. Грум-Гржимайло Т. Н. Музыкальное исполнительство / Т. Н. Грум-Гржимайло. - М.: Знание, 1984. – 157 с.
12. Історія української музики : в 6 т. – Т. 4. / [М. Гордійчук, О. Костюк та ін.] ; за ред. М. Гордійчук. – К. : Наукова думка, 1992. – 616 с.
13. Кальмучин-Дранчук Т. А. Стилiстичні аспекти виконавських традицій в українському піаністичному мистецтві першої половини ХХ століття / Т. А. Кальмучин-Дранчук. – Івано-Франківськ: Факел, 2004. – 146 с.
14. Кашкадамова Н. Б. Мистецтво виконання на клавішно-струнних інструментах / Н. Б. Кашкадамова. – Тернопіль : Астон, 1998. – 298 с.
15. Кашкадамова Н. Б. Фортеп'янне мистецтво у Львові / Н. Б. Кашкадамова. – Тернопіль : Астон, 2001. – 400 с.
16. Кашкадамова Н. Б. Фортепіанне мистецтво Шопена : Науково-методичний нарис. – Тернопіль : Астон, 2000. – 80 с.
17. Кияновська Л. О. Стилєва еволюція галицької музичної культури ХІХ-ХХст. / Л. О. Кияновська. – Тернопіль : Астон, 2000. – 339 с.
18. Клин В. Л. Українська радянська фортепіанна музика /1917 – 1977 рр. / В. Л. Клин. – К. : Наукова думка, 1980. – 314 с.
19. Коган Г. М. Вопросы пианизма / Г. М. Коган. – М. : Сов. композитор, 1968. – 461 с.
20. Коган Г. М. У врат мастерства. Работа пианиста / Г. М. Коган. – М. : Музыка, 1969. – 342 с.
21. Курковський Г. М. Питання фортепіанного виконавства / Г. М. Курковський. – К. : Муз. Україна, 1983. – 138 с.
22. Лесик Д. Й. Творчий портрет піаніста і педагога Богдана Тихонюка / Д. Й. Лесик. – Івано-Франківськ : Плай, 2001. – 112 с.
23. Любомудрова Н. А. Методика обучения игре на фортепиано / Н. А. Любомудрова. – М. : Музыка, 1982. – 143 с.
24. Мартинсен К. Индивидуальная фортепианная техника / К. Мартинсен. – М. : Музыка, 1966. – 220 с.
25. Малиновская А. Фортепианное исполнительское интонирование / А. Малиновская. – М. : Музыка, 1990. – 77 с.
26. Мильштейн Я. Вопросы теории и истории исполнительства / Я. Мильштейн. – М. : Сов. композитор, 1983. – 262 с.
27. Милич Б. Е. Воспитание ученика-пианиста в 1-2, 3-4, 5-7 классах

- ДМШ / Б. Е. Милич. – К. : Муз. Україна, 1977, 1979, 1982. – 77 с., 64 с., 85 с.
28. Михелис В. Л. Первые уроки юного пианиста / В. Л. Михелис. – Л. : Госмузиздат, 1962. – 63 с.
 29. Нейгауз Г. Г. Об искусстве фортепианной игры / Г. Г. Нейгауз. – М. : Госмузиздат, 1961. – 319 с.
 30. Некрасов Ю. І. Комплексне навчання гри на фортепіано : навч.-метод. посібник для вищ. муз. навч. закладів. / Ю. І. Некрасов. – Одеса : АстроПринт, 2000. – 148 с.
 31. Николаев А. Очерки по истории фортепианной педагогики и теории пианизма / А. Николаев. – М. : Музыка, 1980. – 225 с.
 32. Пастеляк Н. Поємність в українській фортепіанній музиці першої половини ХХ ст. / Н. Пастеляк. – Львів : Сполом, 1997. – 128 с.
 33. Питання фортепіанної педагогіки та виконавства / ред. А. Й. Корженевського. – К. : Муз.Україна, 1981. – 116 с.
 34. Савицький Р. Основні засади фортепіанної педагогіки / Р. Савицький // Передмова Н. Кашкадамової. – Тернопіль : Астон, 2001. – 68 с.
 35. Склярів О. Д. Методика викладання курсу фортепіано. Формування і розвиток виконавчих навичок студентів : Навч. посіб. для вищ. навч. закладів культури і мистецтв / О. Д. Склярів. – Х. : Харківська держ. академія культури, 2002. – 79 с.
 36. Таран І.М. Компоненти ритму як чинник піаністичної вправності / І. М. Таран // Матеріали ІІ Міжнарод. науч. конф. «Прогресивное развитие мировой науки», 1-3 сентября 2012 г. // Научный журнал Аспект. – Донецк : Цифровая типография, 2012. – С. 105–110.
 37. Таран І. М. Методика викладання гри на фортепіано : навчально-методичний комплекс дисципліни для студентів за напрямом підготовки 6.020204 «Музичне мистецтво» («Музична педагогіка і виховання») / І. М. Таран. – Івано-Франківськ : В-во ПП Бойчук А.Б., 2013. – 38 с.
 38. Тимакин Е. М. Воспитание пианиста / Е. М. Тимакин. – М. : Сов. композитор, 1984. – 125 с.
 39. Устименко Ю. С. Загальне фортепіано – шлях у велике мистецтво : навчальний посібник для муз. ф-ту / Ю. С. Устименко. – Дніпропетровськ : ІМА-прес, 2007. – 104 с.
 40. Устименко Ю. С. Фортепіано для всіх. Педагогічні роздуми : навч. посібник для муз. ф-ту / Ю. С. Устименко. – Дніпропетровськ : ІМА-прес, 2008. – 112 с.
 41. Цыпин Г. М. Обучение игре на фортепиано / Г. М. Цыпин. – М. : Просвещение, 1984. – 176 с.
 42. Цыпин Г. М. Портреты советских пианистов / Г. М. Цыпин. – М. : Сов. композитор, 1982. – 256 с.
 43. Шмидт-Шкловская А. А. О воспитании пианистических навыков / А. А. Шмидт-Шкловская. – Л. : Музыка, 1971. – 71 с.

Інформаційні ресурси

1. <http://libnote.ru/uchebniki/274-metodika-obuchenija-igre-na-fortepiano-v-podgotovitel-nom-otdelenii-i-nachal-noj-shkole.html>
2. <http://pianomet.narod.ru/metodika.htm>
3. http://osvita.ua/school/lessons_summary/edu_technology/27851/
4. <http://intkonf.org/kolenko-k-i-osoblivosti-metodiki-vikladannya-fortepiano-v-pedagogichnomu-koledzhi/>
5. http://myfortepiano.ru/kak_nauchitsja_igrat_na_pianino.html
6. <http://muzvolsk.narod.ru/new/kroshner/metodika.html>